

DINKEDEUR

pedagogische kinderopvang

**MELDCODE HUISELIJK GEWELD &
KINDERMISHANDELING**

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	2
1) Wat is kindermishandeling?	4
2) Hoe stel je kindermishandeling vast?	9
3) Hoe communiceer je over signalen van kindermishandeling	10
4) De meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling	14
5) Stappenplan bij een vermoeden van huiselijk geweld en kindermishandeling	17
6) Belangrijke telefoonnummers	29
7) Het werken met de meldcode	31
8) Signalenlijst kindermishandeling	32
9) Tot slot	39

BIJLAGE: Het afwegingskader

Inleiding

De meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling van Dikkedeur is gebaseerd op het basismodel meldcode 'Stappenplan voor het handelen bij signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling'. Dit basismodel is ontwikkeld door het ministerie van Volksgezondheid Welzijn en Sport en bedoeld voor alle sectoren waar vanuit professioneel oogpunt met kinderen wordt gewerkt. Sinds 2013 is werken met de Meldcode wettelijk verplicht gesteld. De wetgeving waarin de meldcode is vastgelegd wijzigt per 2019. Vanaf dat moment is het verplicht om met een afwegingskader te werken. Een afwegingskader beschrijft wanneer en op basis van welke overwegingen, het melden van vermoedens van huiselijk geweld en/of kindermishandeling als noodzakelijk wordt beschouwd. Het afwegingskader formuleert daarnaast wanneer hulpverlening bieden of organiseren (ook) tot de mogelijkheden behoort. Het afwegingskader is opgenomen in stap 4 van de meldcode. In stap 5 van de meldcode wordt vervolgens een beslissing genomen op basis van de afweging die gemaakt is in stap 4. De stappen 1 tot en met 3 van de meldcode wijzigen inhoudelijk niet.

Sinds 2013 geldt er ook een meldplicht specifiek voor de kinderopvang indien een medewerker wordt verdacht van kindermishandeling. Deze meldplicht houdt in dat houders van kinderopvangorganisaties verplicht zijn om te overleggen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs bij aanwijzingen van kindermishandeling door een medewerker. Indien na dit overleg het vermoeden blijft bestaan heeft de houder ook een aangifteplicht. Ook medewerkers hebben een aangifteplicht indien het vermoeden de houders zelf betreft. Zij hebben ook de mogelijkheid om contact op te nemen met de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs.

Dikkedeur heeft de uitwerking van de meldcode door de Brancheorganisatie niet (geheel) overgenomen maar op onderdelen een eigen koers gekozen:

1. De algemene meldcode is op praktische punten aangepast aan de organisatie van Dikkedeur zodat al in de meldcode staat vastgelegd wie welke verantwoordelijkheden heeft.
2. De twee stappenplannen die de Brancheorganisatie Kinderopvang aan de meldcode heeft toegevoegd acht Dikkedeur niet behulpzaam voor het adequaat signaleren en melden van kindermishandeling en huiselijk geweld. Een bruikbaar stappenplan moet alle soorten kindermishandeling en mogelijke situaties omvatten zoals mishandeling door een ouder of een beroepskracht. Waar dit in de praktische uitwerking van belang is wordt dit in de meldcode apart genoemd. Een stappenplan seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen is daarbij ook ongewenst. Het geeft een onjuist beeld van de ontwikkeling van seksueel gedrag bij jonge kinderen en schept zodoende het risico dat een kind onterecht wordt beschuldigd. Dikkedeur heeft een kind-volg-systeem voor het volgen en stimuleren van een evenwichtige ontwikkeling op alle vermogensgebieden en een apart protocol voor opvallend gedrag als er zorgen zijn over de ontwikkeling of het welzijn van een kind.

Kindermishandeling en huiselijk geweld is een groot en complex probleem waarvan veel

kinderen het slachtoffer zijn. Jaarlijks zijn maar liefst 119.000 kinderen slachtoffer van mishandeling, verwaarlozing, misbruik of getuige van geweld tussen partners. Op de duizend kinderen zijn dat 34 kinderen tussen de 0 en 17 jaar. Deze cijfers staan in de tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen van de Universiteit Leiden en TNO. In de praktijk blijkt dat het omgaan met signalen die mogelijk kunnen duiden op kindermishandeling veel onzekerheid met zich meebrengt. De meldcode geeft via een route aan hoe te handelen wanneer er signalen zijn die kunnen duiden op huiselijk geweld en/of kindermishandeling. In deze meldcode is ook opgenomen hoe Dikke deur de beroepskrachten bij deze stappen ondersteunt.

Met **beroepskracht** wordt verwezen naar iedere werknemer binnen Dikke deur: de beroepskracht die signalen bij een kind op de groep ziet of van een collega hoort maar ook de groepshulp, de leidinggevende, administratief medewerker die signalen van kindermishandeling of huiselijk geweld ziet. De beroepskracht dient deskundig te zijn in het herkennen en bespreken van signalen die kunnen wijzen op huiselijk geweld en kindermishandeling. Onder signaleren wordt verstaan het waarnemen en interpreteren van aanwijzingen in gedrag en lichamelijk welzijn van het kind, in het gedrag van de ouders en in de gezinsomgeving die mogelijk wijzen op huiselijk geweld of kindermishandeling. De beroepskracht dient ook alert te zijn op signalen die wijzen op kindermishandeling gepleegd door een collega. Deze signalen dienen zo snel mogelijk te worden neergelegd bij de **aandachtsfunctionaris**.

De **aandachtsfunctionaris** heeft een centrale en adviserende rol in de stappen rond het signaleren en handelen bij vermoedens van huiselijk geweld en kindermishandeling in huiselijke kring. Hiertoe dient de aandachtsfunctionaris deskundig te zijn in het signaleren, handelen en delen van zorg en op de hoogte te zijn van de werkwijze van de meldcode en de afspraken binnen de eigen organisatie. De aandachtsfunctionaris heeft tevens contact met externe partijen als bijvoorbeeld Veilig Thuis. Rimke Willeman, kinderpsycholoog, met de portefeuille kwaliteitsontwikkeling en personele professionalisering, functioneert binnen Dikke deur als aandachtsfunctionaris.

De leidinggevende/directie is verantwoordelijk voor het opnemen van de meldcode in het zorgbeleid en/of veiligheidsbeleid en dat deze aansluit op werkprocessen binnen de organisatie. De houder/directie draagt er zorg voor dat beroepskrachten binnen de organisatie op de hoogte zijn van de meldcode en er naar kunnen handelen. De directie vervult daarnaast een centrale rol in de route bij signalen van kindermishandeling door een collega.

Met **ouders/verzorgers** worden de volwassene of volwassenen die wettelijk verantwoordelijk is/zijn voor de zorg en opvoeding van het kind. Daar waar ouders geschreven wordt, wordt ook verzorgers of ouder/verzorger bedoeld.

1. WAT IS KINDERMISHANDELING?

Kindermishandeling

Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel. Kenmerken van kindermishandeling kunnen zijn: angst, onmacht, isolement, eenzaamheid en loyaliteit. Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis).

De combinatie van kinderen en huiselijk geweld betekent altijd kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan. In bijlage 1 zijn de (definities van) verschillende vormen kindermishandeling opgenomen. Kindermishandeling is elke vorm van, voor de minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief, opdringen waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

Kindermishandeling is leed dat kinderen aangedaan wordt. Het ontnemt het kind het gevoel van veiligheid en het vertrouwen in volwassenen en ondermijnt zodoende de basis voor de gehele ontwikkeling van het kind. Er ontstaat ernstige scheefgroei bij het kind. Het ontwrichtend effect van kindermishandeling heeft te maken met wat het kind overkomt, maar vooral ook door wie en op welke plek dit gebeurt. Iemand uit de naaste omgeving heeft meer invloed op een kind, dan iemand waarmee het kind nooit meer in aanraking komt.

Kindermishandeling kent verschillende gedaantes: lichamelijk en/of geestelijk gericht, mishandeling of verwaarlozing. De verschillende vormen van mishandeling lopen vaak door elkaar heen. Een kind dat seksueel mishandeld wordt, staat ook vaak bloot aan geestelijk en lichamelijk geweld.

De verschillende vormen van kindermishandeling:

Lichamelijke mishandeling

Ouders verwonden het kind of staan toe dat het kind verwond wordt (anders dan ten gevolge van een ongeluk).

Voorbeelden:

- o slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken
- o meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen van een meisje, zie bij

'vrouwelijke genitale verminking' hieronder.

- Shaken Baby Syndroom: hersenschade veroorzaakt door het heen en weer schudden van een baby.

Lichamelijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft. Ouders zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften.

Voorbeelden:

- niet zorgen voor voldoende of geschikt eten
- niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding
- niet zorgen voor geschikt onderdak
- niet zorgen voor geschikte medische, tandheeskundige en geestelijke gezondheidszorg
- niet zorgen voor voldoende hygiëne
- niet zorgen voor voldoende toezicht

Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind.

Voorbeelden:

- het bedreigen en uitschelden van een kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren
- het kind tot zondebok maken
- het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid
- eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen
- het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag
- het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle

Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.

Voorbeelden:

- niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact
- niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie
- niet zorgen voor regelmatige schoolgang, onthouden van onderwijs
- blootstellen aan huiselijk geweld, zie kopje 'huiselijk geweld' hieronder.

Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de volwassene en/of uit geldelijk gewin. Als iemand zich seksueel aangetrokken voelt tot kinderen, spreken we van een 'pedofiel'. Pedofiele gevoelens hoeven niet te leiden tot seksueel misbruik. Wanneer de seksuele gevoelens wel worden omgezet in daden, spreken we van een 'pedoseksueel'. Pedoseksuelen zoeken vaak bewust naar (vrijwilligers)werk met kinderen. Maar ook zonder vooropgezet plan kunnen pedofielen kinderen gaan misbruiken. Dan

kan gebeuren als de omstandigheden het misbruik makkelijk maken, bijvoorbeeld als een pedofiel zonder toezicht van anderen in de buurt is van kinderen. Pedoseksuelen beoordelen hun gedrag met kinderen overigens niet als misbruik maar als 'intimiteit' met kinderen. Zij zien het zelf niet als grensoverschrijdend gedrag. De meeste pedoseksuelen gebruiken geen geweld om hun doel te bereiken. Veel potentiële daders hanteren een vorm van langzaam verleiden van de kinderen tot wie zij zich seksueel aangetrokken voelen. Dit wordt 'grooming' genoemd in de wetenschappelijke literatuur. Elementen in het grooming-proces zijn:

- het winnen van het vertrouwen van het kind;
- het bevoorrechten van het kind;
- het isoleren van het kind;
- geheimhouding en loyaliteit van het kind verzekeren;
- het verleggen van de grenzen.

Bij wat oudere kinderen gebeurt grooming ook steeds meer via een chatbox op internet. Ook daar wordt het kind langzamerhand verleid tot seksuele gesprekken of handelingen, waarmee hij later bovendien gechanteerd kan worden tot geheimhouding.

Voorbeelden:

- aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan (bijvoorbeeld ongepast kussen, strelen van borsten of genitaal contact)
- penetratie door vingers, voorwerpen of penis
- pornografisch materiaal laten zien of opnemen

Een beroepskracht, vrijwilliger etc. bezig materiaal te verzamelen voor kinderporno werkt op dezelfde manier als de pleger van seksueel misbruik: langzaam zal hij het kind 'verleiden'. Daarnaast kan het veelvuldig maken van foto's en films een teken aan de wand zijn.

Huiselijk geweld

Kinderen kunnen getuige zijn van geweld of de dreiging van geweld door iemand uit de huiselijke kring: een ouder, een (ex)partner van een ouder, een gezinslid, familielid of huisgenoot. Onder geweld wordt verstaan:

1. lichamelijk geweld, zoals:

- o slaan, schoppen, trappen, stompen
- o sigarettenpeuken op de huid uitdrukken
- o aan de haren door het huis slepen
- o kokende olie/water
- o van de trap af duwen
- o gebruik van wapens/voorwerpen

2. seksueel geweld, zoals:

- o verkrachting
- o ietsel toebrengen aan geslachtsorganen

3. geestelijk geweld, zoals:

- o dreigen met geweld

- o kleineren
- o geen eigen geld
- o opsluiten, geen activiteiten buitenshuis toelaten
- o (dreigen met) geweld tegen huisdieren en/of kinderen
- o vernielen van geliefde voorwerpen
- o dreigen met zelfmoord

Als er kinderen betrokken zijn bij huiselijk geweld is er altijd sprake van kindermishandeling. De handelwijze bij huiselijk geweld is hetzelfde als bij kindermishandeling of een vermoeden daarvan.

Vrouwelijke genitale verminking (VGV)

Vrouwelijke genitale verminking, ook wel meisjesbesnijdenis genoemd, is een ingreep aan de uitwendige geslachtsorganen. De lichtste vorm is een sneetje in de voorhuid van de clitoris. De meest verminkende vorm is de infibulatie of faraonische besnijdenis, waarbij de hele clitoris, de kleine schaamlippen en een deel van de grote schaamlippen verwijderd worden. Na hechting van wat over is van de grote schaamlippen, blijft alleen een kleine opening over voor menstruatiebloed en urine.

Vrouwelijke genitale verminking is een traditioneel gebruik dat vooral voorkomt in een aantal Afrikaanse landen. De traditie is daar soms verweven geraakt met het geloof, zowel islamitisch als christelijk. De ingreep vindt meestal plaats bij jonge meisjes, de exacte leeftijd verschilt per land.

Alle vormen van vrouwelijke genitale verminking zijn in Nederland strafbaar. Ook inwoners van Nederland die hun dochter in het buitenland laten besnijden plegen een strafbaar feit en kunnen in Nederland worden vervolgd.

Belangrijk: bij een vermoeden van VGV dient door de aandachtsfunctionaris direct contact te worden opgenomen met het Algemeen Meldpunt voor Kindermishandeling.

Eer-gerelateerd geweld

Eer-gerelateerd geweld is geestelijk of lichamelijk geweld dat wordt gepleegd vanuit een collectieve mentaliteit in reactie op een schending van de eer van een man, vrouw of familie. Onder eer-gerelateerd geweld vallen bijvoorbeeld bedreiging van eermoord, aanzetten tot zelfmoord, mishandeling of verminking, verstoting of bedreiging daarmee en uithuwelijking. Eerwraak is de meest extreme vorm omdat het slachtoffer hierbij wordt vermoord.

Belangrijk: bij een vermoeden van eer-gerelateerd geweld dient door de aandachtsfunctionaris direct contact te worden opgenomen met het Algemeen Meldpunt voor Kindermishandeling of met een persoon of organisatie met specifieke expertise over dit onderwerp zoals het Landelijk Expertisecentrum Eer-gerelateerd geweld (LECEGG).

Risicogroepen voor kindermishandeling

Ieder kind loopt het risico mishandeld te worden in elk type gezin, in elke sociale klasse.

Kinderen onder de vier jaar vormen de meest kwetsbare groep. Zij zijn veel thuis en hebben constant zorg nodig. Het wordt de opvoeders zodoende wel eens te veel. Jonge kinderen kunnen zich niet verweren, verstoppen of weglopen. Ze kunnen ook moeilijk alarm slaan. De omgeving kan zich vaak niet voorstellen dat jonge kinderen al mishandeld worden. Het risico op mishandeling wordt groter als het kind bepaalde kenmerken vertoont en de opvoeders bepaalde denkbeelden hebben. Voorbeelden van zulke kenmerken van het kind zijn onder andere:

- o huilt veel;
- o is over-beweeglijk of juist heel passief;
- o is buitenechtelijk of een stiefkind;
- o heeft in de couveuse gelegen, waardoor het opbouwen van goed contact is gehinderd;
- o is gehandicapt.

Denkbeelden van de opvoeders zijn bijvoorbeeld:

- o het kind is lelijk of lijkt op een gehaat persoon;
- o het kind is ongewenst of een nakomertje;
- o het kind is van een ander geslacht dan gewenst;
- o het kind luistert expres niet, houdt ze expres uit de slaap;
- o het kind wil graag dat ik het streel of laat strelen.

Niet elk kind dat een kenmerk uit bovenstaande opsommingen heeft, wordt mishandeld. Een gehandicapt kind of een stiefkind kan ook volledig geaccepteerd worden.

Redenen van opvoeders tot mishandeling

Enkele redenen van opvoeders om te mishandelen zijn:

- o ze hebben te hoge verwachtingen van het kind;
- o ze bezitten niet het vermogen om een kind op te voeden en weten weinig van de normale ontwikkeling van een kind; ze verwachten bijvoorbeeld van een kind van één jaar al dat het luistert en zindelijk is;
- o ze hebben zelf problemen (relationeel, financieel, psychisch) al dan niet gekoppeld aan een verslaving of werkloosheid;
- o ze zijn zelf ooit mishandeld en voelen zich daardoor minderwaardig en afgewezen. Ze reageren hun gevoelens op het kind af.

Niet iedere ouder die één of meer van de bovengenoemde kenmerken bezit, zal zijn kind mishandelen. De druk kan door omstandigheden echter te groot worden. Als de opvoeders dit niet willen toegeven uit angst om voor slechte opvoeders te worden aangezien, dan kan deze spanning een ongewenste uitweg zoeken, waardoor ze hun kind kunnen gaan mishandelen.

Gevolgen voor het kind

Een van de mogelijke gevolgen van kindermishandeling op korte termijn is lichamelijk letsel. In extreme gevallen, bij zware lichamelijke mishandeling of verwaarlozing, kan het kind zelfs aan de gevolgen overlijden. Ook remt kindermishandeling de ontwikkeling en kan

kindermishandeling stoornissen veroorzaken. Mishandeling, verwaarlozing en seksueel misbruik van het kind verstoren de normale vorming van het netwerk van zenuwen in een deel van de hersenen.

Het kind draagt de gevolgen van mishandeling een leven lang met zich mee. Het leert dat het kind niet kan vertrouwen op de verzorgers waar het van afhankelijk is en vertrouwt daardoor ook andere volwassenen niet meer (denk aan de stadia van Erikson). Op latere leeftijd durft het kind geen relaties aan te gaan. Het zelfvertrouwen ontwikkelt zich niet goed, waardoor het kind een lage dunk van zichzelf krijgt. Het eigen lichaam wordt voor het kind iets, waar je alleen maar pijn en narigheid mee kan beleven. Een volwassene die als kind is mishandeld, kan zijn toevlucht zoeken tot verslaving, zelfverwonding en zelfmoord als de herinneringen aan thuis ondraaglijk worden.

De onveiligheid die kinderen tijdens hun opvoeding ervaren is een belangrijke oorzaak van gedrag dat de maatschappij als overlast en als bedreiging van de veiligheid ervaart. Verslaving is een van de manieren om de ellendige gevolgen van kindermishandeling in de jeugd te ontvluchten. Die verslaving aan drugs en alcohol brengt overlast voor de omgeving mee. Andere maatschappelijke gevolgen van kindermishandeling zijn de kosten van de behandeling die slachtoffers nodig hebben.

2. HOE STEL JE KINDERMISHANDELING VAST?

Kindermishandeling komt veel voor en tegenwoordig wordt vrijwel iedereen ermee geconfronteerd via de media, beroepsmatig en/of in de directe omgeving. Steeds meer mensen raken ervan overtuigd dat kindermishandeling ook voorkomt in hun woonplaats, familie of vrienden en kennissenkring. Kindermishandeling gebeurt niet alleen ergens anders. Ook op school zijn er kinderen die mishandeld worden. Ook beroepskrachten kunnen dader zijn. Signalering is bij jonge kinderen extra lastig. Ze kunnen niet goed zeggen wat er aan de hand is en het vraagt veel van volwassenen om alert te zijn op non-verbale signalen. Kinderen zijn meestal nog onder de hoede van de opvoeders en, ook al komen ze op school, dan nog is het herkennen van kindermishandeling problematisch. Daarnaast blijkt uit de praktijk dat het een probleem is om uit te vinden wat men kan doen bij een vermoeden van kindermishandeling.

Om de signalen te herkennen die kinderen uitzenden als ze mishandeld worden, moet je ze kunnen, willen en durven zien. Een vermoeden van kindermishandeling wordt niet altijd onder ogen gezien of geuit, ook niet door professionele hulpverleners. Dat wordt door verschillende factoren belemmerd.

Enkele bekende belemmeringen zijn:

- je weet niet wat je met je eigen boosheid en verontwaardiging aan moet;
- je bent bang om de privacy van het gezin te schenden;
- je bent bang voor de reacties van de opvoeders;

- o je bent bang voor strafmaatregelen tegen het kind;
- o je twijfelt of het wel kindermishandeling is;
- o stel je voor dat het niet waar blijkt te zijn;
- o je vindt dat het niet bij jouw taak hoort;
- o je weet niet wat je overhoop haalt;
- o je kunt je niet voorstellen dat deze opvoeder(s) hun kind mishandel(t)(en);
- o je wilt eerst zeker weten (en je weet het nooit zeker) dat er sprake is van kindermishandeling. En dan weet je niet wat je er verder mee aan moet. Je weet niet waar je de opvoeders of het kind naar kunt verwijzen;
- o je weet niet hoe je het kind kunt beschermen.

Het beseft dat het gebeurt, betekent dus nog niet dat je in staat bent de kindermishandeling te herkennen en stappen te ondernemen om het te stoppen. De kinderen en gezinnen zenden vaak wel signalen uit waaraan de problemen zijn te herkennen. Je kunt op de volgende signalen letten:

1. Signalen van het kind,
2. Signalen van het gezin als geheel en
3. Signalen vanuit de verzorgers.

Deze zullen we nu na elkaar bespreken. Zie ook de signalenlijst kindermishandeling.

Belangrijk: Er moet altijd een combinatie van signalen aanwezig zijn om van kindermishandeling te kunnen spreken. Bij slechts een enkel signaal is er nog geen sprake van kindermishandeling!

3. HOE COMMUNICEER JE OVER SIGNALEN VAN KINDERMISHANDELING?

Met ouders

Normaal gesproken zal een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouders. Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijk betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. De ouders behoren te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

1. Vertel zo feitelijk mogelijk wat je ziet en bespreek dit zo snel mogelijk nadat je iets gezien hebt

Voorkomen moet worden dat de beroepskracht of aandachtfunctionaris eigen meningen of interpretaties van feiten ter sprake brengt.

Niet: U bent zo ongeïnteresseerd de laatste tijd.

Wel: Het valt me op dat u gisteren en vorige week niet reageerde op mijn informatie over.....en dat dit heel anders is dan ik van u gewend ben, herkent u dit?

Niet: Niets zeggen.

Wel: Hij zei vanmorgen dat hij niet wilde dat u hem ging slaan, ik maak me hier zorgen om.

2. Stel concrete en open vragen (uitnodigend en niet veroordelend)

Niet: Hij heeft altijd van die versleten en te kleine kleren aan.

Wel: Hij had vandaag een broek met een gat aan en ook zijn jas wordt nog te klein om goed dicht te kunnen doen. Klopt het dat hij op dit moment geen beter passende kleren heeft?

Niet: Het is wel belangrijk om hem eerder in bed te leggen.

Wel: Kunt u vertellen hoe een avond thuis meestal verloopt?

3. Gedrag positief labelen (waarderen dat hij/zij hierover wil praten)

Niet: Ik hoor u steeds naar de kinderen schreeuwen als die bij het naar huis gaan niet luisteren.

Wel: Ik merk dat u het heel belangrijk vindt dat de kinderen naar u luisteren als u weggaat.

4. Probeer informatie te krijgen over het hele gezin:

Vraag ouders hoe zij over iets denken / ergens op reageren, denken ze daar hetzelfde over?

Waar is een kind de andere dagen dat het niet bij Dikkedeur is? Hoe gaat het dan?

5. Ga na waar de ander voor open staat en nodig heeft (emotioneel en/of praktisch: denk aan een luisterend oor, een aparte afspraak, informatie of verwijsmogelijkheden)

Bereid gesprekken altijd voor en vraag hulp aan je manager of de aandachtfunctionaris bij lastige gesprekken. Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven in verband met de veiligheid van het kind of die van anderen. Bijvoorbeeld als de beroepskracht redenen heeft om aan te nemen dat hij/zij het kind dan uit het oog zal verliezen omdat de ouders het kind bij de kinderopvangorganisatie weg zullen halen of niet meer zullen brengen of dat het geweld zal escaleren. Overleg dit altijd met de aandachtfunctionaris en manager. Het is belangrijk ook dit vast te leggen in het kinddossier.

Met kinderen

Ook als een kind nog jong is, is het van belang dat de beroepskracht het gesprek met het kind aangaat, tenzij dat niet mogelijk is omdat het kind te jong is of het te belastend is. De beroepskracht

beoordeelt in overleg met de aandachtstfunctionaris of een gesprek zinvol en mogelijk is. Ook hierin kan Veilig Thuis om advies worden gevraagd. In bepaalde situaties kan het van belang zijn om een kind even alleen te spreken over de signalen, zonder dat de ouders daarbij aanwezig zijn. Als uitgangspunt geldt dat de ouders hierover vooraf worden geïnformeerd. In verband met de veiligheid van het kind, van de beroepskracht, of die van anderen, kan worden besloten om toch een eerste gesprek met het kind te voeren zonder dat de ouders hierover van te voren worden geïnformeerd. De leidinggevende dient op de hoogte te zijn dat een dergelijk gesprek plaatsvindt. Dit kan schriftelijk worden vastgelegd in het kinddossier.

Tips voor het gesprek

- bepaal van tevoren het doel van het gesprek
- voer het gesprek met een open houding
- sluit aan bij waar het kind op dat moment mee bezig is, bijvoorbeeld spel, een tekening of knutselen
- ga op dezelfde ooghoogte zitten als het kind en kies een rustig moment uit
- steun het kind en stel het op zijn gemak
- gebruik korte zinnen
- vraag belangstellend en betrokken, maar vul het verhaal niet in voor het kind
- begin met open vragen (Wat is er/is er iets gebeurd? Wanneer is dat gebeurd? Hoe komt dat?) en wissel deze af met gesloten vragen (Ben je gevallen? Heb je pijn? Ging je huilen? Vond je dat leuk of niet leuk?)
- vraag niet verder wanneer het kind niets wil of kan vertellen
- houd het tempo van het kind aan, niet alles hoeft in één gesprek
- laat het kind niet merken dat je van het verhaal schrikt
- val de ouders (of andere belangrijke personen voor het kind) niet af, in verband met loyaliteitsgevoelens
- geef aan dat je niet geheim kunt houden wat het kind vertelt. Leg uit dat je met anderen gaat kijken hoe je het beste kunt helpen. Leg het kind uit dat je het op de hoogte houdt van elke stap die je neemt. Het kind moet nooit zelf de verantwoordelijkheid krijgen in de keuze van de te nemen stappen
- vertel het kind dat het heel knap is dat hij/zij het allemaal zo goed kan vertellen
- let tijdens het gesprek goed op de non-verbale signalen van het kind
- stel geen "waarom"-vragen
- stop het gesprek wanneer de aandacht bij het kind weg is.

Kindermishandeling aanpakken is een zaak van volwassenen

Het doel van een gesprek met een kind is het ondersteunen en het laten uiten van gevoelens en gedachten van het kind. Het doel van een gesprek is *niet* om via het kind de situatie te onderzoeken.

Het kind is het slachtoffer en kan hierdoor in een onveilige situatie terecht komen of gaan worstelen met loyaliteit ten opzichte van de ouder. Het is belangrijk dat de beroepskracht zich bewust is van de sterke loyaliteitsgevoelens van een kind ten opzichte van zijn/haar ouders. De beroepskracht moet in het gesprek met het kind nooit de ouders afvallen, al hebben ze nog zulke afschuwelijke dingen gedaan. Het kind zal over het algemeen geen vertrouwen meer hebben in iemand die zijn ouders veroordeelt. Wel kan het gevoel van het kind worden verwoord of bevestigd.

Wees bij een vermoeden van seksueel misbruik terughoudend in het gesprek met het kind in verband met mogelijke toekomstige bewijslast. Wees met name voorzichtig met het stellen van gesloten vragen. Hierdoor kan het namelijk gebeuren dat het kind woorden in de mond gelegd wordt. Het gesprek heeft niet tot doel het bewijs van seksueel misbruik te leveren. Laat dat over aan een deskundige op het gebied van letselduiding en vraag advies bij Veilig Thuis. Indien er vermoedens zijn van kindermishandeling door een collega is het belangrijk dat een bevoegde deskundige het kind hoort.

Beloof nooit geheimhouding

Het is belangrijk nooit op voorhand geheimhouding aan een kind te beloven. Veel kinderen willen in eerste instantie alleen iets vertellen als wordt beloofd om het tegen niemand anders te zeggen. Als deze belofte wordt gegeven, komt de beroepskracht voor een groot dilemma te staan als het kind vertelt dat het mishandeld wordt: hij moet dan of het vertrouwen van het kind schaden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. De beroepskracht die een kind geheimhouding belooft uit angst dat het kind anders blijft zwijgen, moet zich bewust zijn van de consequenties van deze belofte. Als een beroepskracht geen geheimhouding wil toezeggen kan hij/zij het kind wel beloven dat hij/zij geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen.

4. DE MELDCODE HUISELIJKE GEWELD EN KINDERMISHANDELING

De meldcode heeft tot doel beroepskrachten bij Dikkedeur via een stappenplan te helpen bij het herkennen van signalen die op kindermishandeling of huiselijk geweld kunnen duiden en het er adequaat naar handelen.

De definities, voorbeelden en signalen van de verschillende vormen van kindermishandeling helpen de beroepskracht bij het herkennen van kindermishandeling. De beroepskracht moet er voor zorgen deze kennis paraat te hebben. Daarnaast moet de beroepskracht bij het zien van deze signalen ook open staan voor de mogelijkheid dat deze veroorzaakt kan worden door kindermishandeling. Dit vraagt zelfkennis en het bewustzijn van de eigen belemmeringen zoals die hierboven genoemd zijn.

Het stappenplan geeft aan wat je het beste kunt doen wanneer er verwaarlozing, mishandeling of misbruik wordt gesignaleerd. De stappen wijzen de beroepskracht de weg als hij meent dat er signalen zijn van huiselijk geweld of van kindermishandeling en gaan in op het proces vanaf het moment dat er signalen worden gezien die mogelijk met kindermishandeling te maken hebben.

4.1 MISHANDELING DOOR IEMAND ANDERS DAN DE OUDERS

Het is mogelijk dat een beroepskracht mishandeling vermoedt door iemand anders dan de ouders, bijvoorbeeld een collega, een leidinggevende, een leerkracht of de oppas. Indien de beroepskracht zelf iets ziet of hoort gebeuren dan moet deze meteen om uitleg vragen, denk aan een persoon die het isolement zoekt met een kind, je hoort dat een kind pijn wordt gedaan of er worden seksueel getinte opmerkingen gemaakt. Noteer altijd wat je hebt waargenomen en bespreek dit met de aandachtsfunctionaris.

Wanneer het gaat om een vermoeden of een signaal van kindermishandeling door een beroepskracht werkzaam binnen Dikkedeur dan moet de beroepskracht dit **direct** met de aanwezige manager bespreken. Dit geldt ook als een medewerker een klacht krijgt van een kind, of een ouder of derden, over (een vermoeden van) kindermishandeling door een medewerker. De betrokkenen zijn gehouden aan een geheimhoudingsplicht totdat er meer zekerheid is. Is je eigen manager niet beschikbaar of betreft het vermoeden juist je eigen manager, kies dan voor de aandachtsfunctionaris of een andere manager/directeur. Er zal gekeken worden naar de ernst van het vermoeden en of er onmiddellijk gehandeld moet worden.

Dat is geen 'klikken'. Je eerste zorg als beroepskracht is immers de veiligheid en het welbevinden van de kinderen. En zorg uitspreken is niet: een oordeel vellen. Waar mogelijk wordt de collega om uitleg gevraagd over het betreffende voorval zodat deze de gelegenheid krijgt hierop te reageren. Als de uitgesproken zorg bij nader inzien onterecht blijkt, moet duidelijk zijn dat het incident daadwerkelijk vanuit de zorg voor de veiligheid van de kinderen is gemeld. De gevoelens erover moeten over en weer goed worden uitgesproken.

Bij aanwijzingen van kindermishandeling door een werknemer is de werkgever verplicht de vertrouwensinspecteur van de Inspectie van het Onderwijs te raadplegen en ook tot het doen van aangifte als er sprake is van een reëel vermoeden. De vertrouwensinspecteur overlegt met een manager/directeur of er een redelijk vermoeden bestaat en adviseert over aangifte bij de politie. De vertrouwensinspecteur onderzoekt niet of een werknemer het misdrijf heeft gepleegd, dat doet de politie. De vertrouwensinspecteur is bij wet uitgezonderd van de plicht om aangifte

te doen en heeft een geheimhoudingsplicht. De werkgever zal vervolgens overleggen met de vertrouwensinspecteur over het vervolg.

In het geval van een vermoeden van kindermishandeling door de directie dan moet de werknemer aangifte doen bij de politie. Hij/zij kan hierover in overleg treden met de vertrouwensinspecteur. De vertrouwensinspecteur kan de medewerker begeleiden bij het doen van aangifte. Ouders kunnen met aanwijzingen van geweld tegen een kind ook contact opnemen met de vertrouwensinspecteur. Daarnaast heeft de ouder de (reguliere) rechtsplicht om bij een redelijk vermoeden van een strafbaar feit aangifte te doen bij de politie. Het is aan de directie (= het bevoegd gezag binnen Dikkedeur) om te regelen of de directie zelf in contact treedt met de vertrouwensinspecteur of dat een andere leidinggevende dat namens hem/haar doet. Zodra iemand van de Dikkedeur door een ouder is geïnformeerd, ontstaat voor hem/haar de meldplicht.

4.2 OMGAAN MET PRIVACY

Tijdens het uitvoeren van de stappen in het protocol, is het belangrijk dat er zorgvuldig gehandeld wordt. Er is immers sprake van persoonlijke informatie over kinderen en gezinnen. Medewerkers in de kinderopvang hebben een beroepsgeheim. Deze zwijgplicht, zoals het beroepsgeheim ook wel wordt genoemd, verplicht de beroepskracht om, kort gezegd, geen informatie over een kind aan derden te verstrekken, tenzij de ouders daarvoor toestemming geven. De plicht om te zwijgen kan botsen met het wettelijk meldrecht om vermoedens van kindermishandeling te melden. Bij het verstrekken van gegevens van een kind aan een ander, dus ook bij het doen van een melding aan het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling (Veilig Thuis) geldt als hoofdregel dat de beroepskracht zich inspant om toestemming voor zijn melding te krijgen. Let er hierbij op dat beide ouders geïnformeerd worden of toestemming geven, bij gescheiden ouders moet met beide ouders contact gezocht worden. Geven de ouders de toestemming, dan kan een melding worden gedaan. Weigeren de ouders ondanks de inspanning van de beroepskracht hun toestemming dan houdt het niet op maar maakt de beroepskracht een nieuwe afweging. Gebruik daarvoor de vragen die in het stappenplan bij stap 5B beschreven staan. Het wettelijk meldrecht geeft het recht om, zo nodig zonder toestemming van de ouders, op verzoek van Veilig Thuis informatie te verstrekken en vermoedens van kindermishandeling te melden.

Belangrijke tips bij het omgaan met privacy

- o Betrek bij een overleg niet te veel mensen.
- o Zorg dat informatie over kinderen en gezinnen altijd binnen Dikkedeur blijft.
- o Contact met andere instellingen zoals de jeugdverpleegkundige of jeugdarts van het consultatiebureau of de GGD kan alleen na schriftelijke toestemming van de ouders of wettelijk vertegenwoordigers. Daarvoor is een gesprek met de ouders vereist (stap 3). Indien de ouders deze toestemming niet geven, is dit een signaal dat moet worden meegenomen in de weging (stap 4). Contact met andere instellingen zonder toestemming kan alleen anoniem. Het gezin of kind mag dan niet bekend worden gemaakt.

- Wees zorgvuldig met schriftelijke informatie. Ouders hebben recht op inzage in alle verslagen, formulieren en observatieverslagen. Maak anonieme werkaantekeningen, ouders hebben dan geen inzagerecht. Zodra het mogelijk is worden deze aantekeningen weer vernietigd.
- Schrijf daarom alsof ouders over je schouder meekijken. Beschrijf waarneembaar gedrag en wees voorzichtig met interpretaties en beoordelingen.
- Als ouders een verslag willen inzien kun je voorstellen om het samen met hen te lezen, erover te praten en waar nodig toe te lichten. Daarna kan een kopie worden meegegeven. Een andere mogelijkheid is om de belangrijkste punten uit het verslag en afspraken tijdens het gesprek op papier te zetten en aan de ouders te geven. Dit vormt tegelijk een leidraad voor eventuele volgende gesprekken met ouders.
- Schriftelijke informatie moet anoniem bewaard worden, informatie met naam moet digitaal bewaard worden en is alleen voor de managers toegankelijk.
- Informatie die niet (meer) relevant is moet worden vernietigd of aan ouders worden mee gegeven.
- Schriftelijke informatie mag niet zonder toestemming van ouders aan derden worden verstuurd. Een uitzondering hierop vormt Veilig thuis en andere beroepskrachten in overmachtssituaties.
- Schriftelijke informatie die de instelling van derden ontvangt, moet ook met toestemming van de ouders zijn verstuurd. Als dit niet zo is, is het verstandig de informatie terug te sturen.
- Een ouder en/of wettelijk vertegenwoordiger (bijvoorbeeld een voogd) heeft het recht het dossier van zijn/haar kind in te zien. Kinderen tussen de 12 en 16 jaar hebben gedeeltelijk recht op inzage en vanaf 16 jaar heeft een jongere recht op inzage. Inzage kan worden geweigerd wanneer het belang van het kind, de melder en/of informant wordt geschaad.

Met inachtneming van deze privacyregels nemen we nu de 6 stappen/fasen door bij een vermoeden van mishandeling.

HET STAPPENPLAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

STAP 1 HET IN KAART BRENGEN VAN SIGNALEN	De beroepskracht: <ul style="list-style-type: none">- observeert het kind- brengt signalen bij het kind in kaart- bespreekt de zorg met de aandachtsfunctionaris- bespreekt de zorg met betrokkenen- documenteert
STAP 2 OVERLEG OVER DE SIGNALEN	De aandachtsfunctionaris: <ul style="list-style-type: none">- onderzoekt en bespreekt de signalen met de beroepskracht en de manager- heeft bij twijfel contact met Veilig Thuis- heeft bij twijfel contact met een letseldeskundige- documenteert
STAP 3 GESPREK MET DE OUDERS	De aandachtsfunctionaris en de beroepskracht: <ul style="list-style-type: none">- bespreken de signalen met ouders en indien mogelijk en wenselijk het kind- documenteren- bespreken het gesprek met de manager
STAP 4 WEGEN AARD EN ERNST	De aandachtsfunctionaris en de manager: <ul style="list-style-type: none">- maken een risico-inschatting- bij twijfel: contact met Veilig Thuis- wegen aan de hand van het afwegingskader- documenteren
STAP 5 MELDEN EN HET INZETTEN VAN HULP	De aandachtsfunctionaris: <ul style="list-style-type: none">- bespreekt een melding met de betrokkenen- meldt bij Veilig Thuis- organiseert eventueel hulpverlening- documenteert
STAP 6 EVALUATIE EN NAZORG	De aandachtsfunctionaris en de manager: <ul style="list-style-type: none">- evalueren de acties en procedures met betrokkenen- sluiten af en vernietigen dossier indien nodig De beroepskracht: <ul style="list-style-type: none">- blijft het gedrag van het kind nog 4 maanden volgen

5. HET STAPPENPLAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

De volgorde van de stappen

Het stappenplan is in een bepaalde volgorde gerangschikt. Deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat er op enig moment in het proces alle stappen zijn doorlopen, voordat er besloten wordt om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de ouders in gesprek te gaan over signalen (bijv. een kind heeft een grote blauwe plek en bij de overdracht informeert de pedagogisch medewerker bij de ouder wat er gebeurd is). In andere gevallen zal een beroepskracht eerst willen overleggen met een collega of met de manager voordat hij een gesprek met de ouders aangaat (bijv. om te bespreken dat een kind regelmatig blauwe plekken op zijn rug heeft). Ook worden stappen soms twee of drie keer gezet. Als er gedurende het doorlopen van de stappen in de meldcode geen zorgen meer bestaan dan kan de meldcode worden afgesloten. Dit wordt dan digitaal gedocumenteerd door de aandachtfunctionaris.

De tijdsduur van de verschillende stappen

Het is zaak zorgvuldig en niet overhaast te werk te gaan. Het is echter ook belangrijk bij een vermoeden zo snel mogelijk te handelen. De beroepskracht zorgt zo snel mogelijk, maar in ieder geval binnen een maand, aantekeningen te hebben en dit te bespreken met de manager. Het observeren kan dan eventueel worden verlengd tot twee maanden. De beroepskracht informeert zo snel mogelijk de aandachtfunctionaris en bespreekt te nemen stappen vooraf met de aandachtfunctionaris. Binnen een maand nadat er signalen in kaart gebracht zijn moet er ook een overleg met de manager/directie en aandachtfunctionaris zijn geweest. Er wordt dan een plan van aanpak opgesteld met de vervolgstappen.

5.1 STAP 1: HET IN KAART BRENGEN VAN DE SIGNALLEN

De beroepskracht:

- o Observeert het kind (kindcheck)
- o Informeert (waar mogelijk) direct naar de signalen bij de ouders
- o Brengt signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of juist ontkrachten in kaart en legt deze vast, zie bijlage voor de signalenlijst.
- o Bespreekt de zorg met de aandachtfunctionaris
- o Documenteert

Een voorbeeld:

Je hebt een onderbuikgevoel over een bepaald kind dat er iets niet pluis is. Signalen kunnen heel concreet zijn, maar dit hoeft niet. Het kan zijn dat je door allerlei (kleine) signalen bij elkaar opgeteld het idee hebt dat er iets mis is. Wanneer je met ouders spreekt over bepaalde zorgen hebben zij steeds excuses, bagatelliseren de zorgen en/of komen niet voldoende in actie in jouw optiek. Je blijft je zorgen maken. Je houdt de dingen die je constateert goed bij, net als de

gespreksmomenten die je hebt (gehad) met ouders. Je bespreekt je zorg ook met de aandachtfunctionaris.

Bij kinderen, zeker bij hele jonge kinderen, zal een signaal niet direct duidelijkheid geven over de oorzaak zoals huiselijk geweld of kindermishandeling maar zal het eerder een signaal zijn dat duidt op een zorgelijke of mogelijk bedreigde ontwikkeling. Ga daarom uit van de signalen die je ziet bij een kind of signalen die je in de interactie tussen de ouder en het kind ziet. Oudere kinderen kunnen je wel iets vertellen en als dit gebeurt luister rustig naar hetgeen het kind te vertellen heeft, reageer niet emotioneel of paniekerig. Neem het kind serieus. Beloof nooit geheimhouding aan een kind! Geef je die belofte wel, dan kom je als beroepskracht namelijk voor een groot dilemma te staan als het kind vertelt dat het mishandeld wordt: je moet dan of het vertrouwen van het kind schenden of medeplichtig worden aan het in stand houden van een schadelijke situatie. Wel kun je het kind beloven dat je geen stappen zal ondernemen zonder dit van tevoren aan het kind te vertellen. Bij het signaleren van huiselijk geweld of kindermishandeling kan gebruik gemaakt worden van de signalenlijsten in de bijlagen.

Alle signalen moeten worden verzameld waardoor het duidelijker wordt welke zorgen er zijn en of deze zorgen gegrond zijn. Leg wat je ziet vast in persoonlijke aantekeningen die je uit het zicht opbergt. Volg de onderstaande aanwijzingen op om dit zorgvuldig te doen:

- Noteer wat je bij het kind opvalt of wat je verteld wordt zo nauwkeurig en feitelijk mogelijk: noteer daarbij datum, tijdstip, plaats, situatie en aanwezigen maar noteer nooit de naam van het kind of de ouders.
- Vermeld bij informatie van anderen (bijv. een collega, een ouder, een kind) duidelijk van wie je de informatie hebt gekregen.
- Als je ook hypothesen en veronderstellingen vastlegt, vermeldt dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht.
- Noteer met wie je een gesprek voert over de signalen en de inhoud van dit gesprek.

De beroepskracht informeert de aandachtfunctionaris over de signalen en vraagt te helpen bij het onderbouwen van het vermoeden. Deze zal een digitaal zorgdossier aanleggen, waartoe alleen het management/de directie toegang heeft.

In dit zorgdossier wordt vastgelegd:

- Alle gespreksverslagen
- Besluiten die worden genomen
- Vervolgaantekeningen over het verloop.

De beroepskracht blijft bouwen aan de vertrouwensrelatie met het kind en de ouders en bepaalt samen met de aandachtfunctionaris een tijdslimiet voor deze fase.

Maak een inschatting van de ernst: is er mogelijk sprake van een levensbedreigende situatie? Bij

signalen die wijzen op acuut en zodanig ernstig geweld dat het kind of een gezinslid onmiddellijk moet worden beschermd, moet de aandachtsfunctionaris meteen worden geïnformeerd. Er kan direct contact op worden genomen met Veilig Thuis, deze maakt dan een inschatting van de ernst van de situatie. Voor noodsituaties is Veilig Thuis 24 uur per dag bereikbaar. In noodsituaties kan ook contact gezocht worden met de crisisdienst van Bureau Jeugdzorg en/of politie gevraagd worden om hulp te bieden. Bij hoofdstuk 4 staan alle contactgegevens. In zeer ernstig dreigende situaties kan Veilig Thuis een melding overdragen aan de Raad voor de Kinderbescherming. Bijvoorbeeld als een kind met verwondingen naar het ziekenhuis moet en de ouders willen het niet meegeven of weghalen uit het ziekenhuis. In een dergelijke situatie kan er heel snel een voorlopige ondertoezichtstelling worden gevraagd zodat de ouders (tijdelijk) het gezag niet hebben over hun kind.

Een vermoeden van kindermishandeling door een beroepskracht kan worden gemeld door een collega-beroepskracht, door een kind, een ouder of door derden. Een dergelijke melding moet altijd serieus genomen en uitgezocht worden. In dat geval moet de beroepskracht direct een leidinggevende of de aandachtsfunctionaris inschakelen. Zie voor de handelwijze 4.1, pagina 11.

Aanbeveling stap 1

- 1) Accepteer kindermishandeling als een van de vele mogelijke oorzaken van onverklaarbaar/opvallend gedrag van een kind. Probeer in deze fase het beeld completer te krijgen. Speel geen politieagent. Het is niet de taak van de beroepskracht om spoorwerk naar de dader te doen. Ga uit van het signaal, uitgezonden door het kind of door een derde. Blijf (het gedrag) het kind aandachtig volgen.
- 2) Vertrouw op je intuïtie en houd dat niet voor jezelf, praat erover met de aandachtsfunctionaris.
- 3) Het vertrekpunt van je inzet blijft de zorg die je met de ouder, voor het kind hebt.
- 4) Ga zorgvuldig om met de privacy van het kind en de ouders.
- 5) Ga niet overhaast te werk. Wie iets wil bereiken moet langzaam en zorgvuldig handelen.
- 6) Betrek anderen tijdig en niet pas wanneer het voor jou zo niet langer kan, dan ben je te lang zelf bezig geweest en geef je anderen niet de tijd rustig aan het werk te gaan.

5.2 STAP 2: OVERLEG OVER DE SIGNALLEN

- o De beroepskracht en de aandachtsfunctionaris bespreken de signalen met collega's en de manager
- o De aandachtsfunctionaris heeft contact met Veilig Thuis voor advies
- o De aandachtsfunctionaris documenteert de stappen

De signalen die de beroepskracht heeft gezien moet de aandachtsfunctionaris bespreken met Veilig Thuis. Veilig Thuis geeft advies over de verdere stappen die mogelijk zijn. Voor elk

vermoeden van kindermishandeling kan advies gevraagd worden bij Veilig Thuis zonder de naam van het kind of de ouders te noemen. Veilig Thuis kan desgewenst de gegevens noteren op naam van de adviesvrager. Als de aandachtsfunctionaris dan na verloop van tijd opnieuw advies wil over hetzelfde kind, kunnen de gegevens er gemakkelijk weer bij gehaald worden, zonder dat de naam bekend is. Ook als Dikkedeur alsnog over wil gaan tot een melding, kan teruggegrepen worden op deze reeds eerder uitgewisselde informatie. De aandachtsfunctionaris bespreekt de resultaten, van het gesprek met Veilig Thuis, met de betrokken manager en/of directie en de betrokken beroepskracht.

Naar aanleiding van het overleg wordt een plan van aanpak gemaakt.

- De stafmedewerker pedagogiek is verantwoordelijk voor de coördinatie en de voortgang. Indien zij afwezig is of verhinderd, neemt de manager/directie haar taak waar.
- De aandachtsfunctionaris let ook op de tijd en stelt een tijdslimiet voor deze fase.

Aan het eind van deze fase besluit je:

- Het vermoeden is onterecht, er is een andere reden voor het gesignaleerde gedrag.
- Er is geen bevestiging van het vermoeden. Je noteert in de agenda dat jullie na een bepaalde periode nog eens samen overleggen over het gedrag of lichamelijke gesteldheid van het kind.
- Je blijft bouwen aan de vertrouwensrelatie met het kind.
- Je twijfelt en/of vindt bevestiging van je vermoeden: dit wordt ingebracht in het overleg en je maakt een plan van aanpak.

Aanbevelingen fase 2

De taak van de kinderopvang met betrekking tot kindermishandeling is het signaleren en het aankaarten ervan bij de verantwoordelijke instanties. De kinderopvang is niet verantwoordelijk voor de verandering van de situatie of voor de hulpverlening.

5.3 STAP 3: GESPREK MET DE OUDERS EN EVENTUEEL MET HET KIND

- De aandachtsfunctionaris heeft een gesprek met betrokkenen en documenteert

De ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt. Overleg wie het beste met de ouders kan spreken. Bereid het gesprek samen met de aandachtsfunctionaris of manager goed voor. Er wordt een samenvatting gemaakt van het gesprek.

Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven als de veiligheid van het kind of die van anderen dat vraagt. Bijvoorbeeld als er redenen zijn om aan te nemen dat het kind dan uit het oog verloren zal worden omdat de ouders het kind niet meer naar Dikkedeur zullen brengen of dat het geweld zal escaleren.

In de meeste gevallen is het onduidelijk wat de oorzaken zijn van de signalen. Door ouders te informeren en informatie uit te wisselen over de ontwikkeling van hun kind, kunnen zorgen verduidelijkt, ontkracht of bekrachtigd worden. Nodig de ouders expliciet uit tot het geven van hun mening en vraag door over kindgerelateerde onderwerpen in de thuissituatie. Herkent de ouder de situatie? Hoe gedraagt het kind zich thuis? Hoe reageren de ouders daarop? Hoe gaat het opvoeden thuis? Hoe reageert het kind hierop? Hoe is de ontwikkeling van het kind tot nu toe verlopen? Wat vinden de ouders daarvan? Hoe ervaren de ouders de opvoeding en hun rol als ouders? Indien de ouders de zorgen herkennen, kan een begin worden gemaakt met het onderzoeken van kansen en oplossingen. Ouders moeten vaak eerst worden gemotiveerd zodat de zorgen over hun kind kunnen worden gedeeld. Het helpt dan om ouders meer informatie te geven over de ontwikkeling van het kind en de effecten voor het kind in de huidige situatie. Vraag naar wat het met de ouders doet. Het benoemen van hun emoties kan de motivatie tot veranderen vergroten. Maak steeds duidelijk dat jullie beiden hetzelfde doel hebben: het beste voor het kind. Als ouders niet te motiveren zijn en de zorgen blijven ontkennen is het raadzaam Veilig Thuis om advies te vragen en een melding te overwegen. Ook kan Veilig Thuis betrokken worden als er zorgen zijn over huiselijk geweld waarbij ouders c.q. meerderjarige huisgenoten betrokken zijn.

Indien wordt besloten om ook met het kind zelf te spreken, is het van belang dat het kind zich veilig genoeg voelt om het gesprek te voeren. Maak hierbij de afweging of het in het belang van het kind zelf is om dit gesprek te voeren. Hierover kan ook advies worden gevraagd aan Veilig Thuis. Beloof tijdens een dergelijk gesprek nooit geheimhouding, maar geef wel aan dat de signalen serieus zullen worden afgewogen. Belangrijk is ook dat het kind niet wordt ondervraagd, maar dat het kind met name de ruimte wordt gegeven om zijn verhaal te vertellen.

Aanbeveling fase 3

- 1) Als het (school)kind met je gesproken heeft, praat dan niet met de ouders zonder het kind daarvan in kennis te stellen. Samen met de aandachtsfunctionaris wordt beoordeeld of en wat er nog meer besproken moet worden met het kind.
- 2) Bepaal voor je een gesprek gaat voeren met de ouders, wat het doel van je gesprek is.
- 3) Vaak is je zorg delen met de ouders de beste ingang: blijf bij wat je ziet bij het kind, bespreek niet je vermoedens, stel open vragen en zeg dat je op zoek bent naar de oorzaak /aanleiding van het voor het kind ongewone gedrag. Bijvoorbeeld:
 - o je vertelt de ouders wat je is opgevallen aan het kind
 - o je vraagt of zij dat ook hebben gemerkt
 - o je zegt dat je er zorgen over maakt
 - o je vraagt of zij daar ook zorgen over hebben, zo ja, hoe pakken ouders dat thuis aan? Zo nee zijn zij bereid het op een andere manier te proberen?
- 4) Een dergelijk gesprek hoeft niet bedreigend te zijn, mits je ouders de ruimte geeft hun eigen ideeën te verwoorden. Het woord kindermishandeling gebruik je natuurlijk niet.
- 5) Als ouders zeggen ook bezorgd te zijn dan kun je samen kijken welke ondersteuning de

ouders kunnen gebruiken. Bij ouders die open staan voor verbetering dan kan de situatie veranderen door de ondersteuning die zij krijgen. Je zult dat kunnen merken aan het gedrag van het kind. Zie je geen verbetering en/of merk je dat de ouders het contact uit de weg gaan, en/of de problemen die er duidelijk zijn ontkennen, dan kan je dit beschouwen als een extra signaal.

5.4 STAP 4: WEGEN VAN HET GEWELD OF DE KINDERMISHANDELING

De aandachtstfunctionaris:

- Beoordeelt de risicotaxatie
- Heeft bij twijfel contact met Veilig Thuis
- Weegt aan de hand van afwegingskader
- Documenteert

Na de eerste drie stappen beschikt de aandachtstfunctionaris al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die zijn vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de ouders en eventueel het kind en het advies van deskundigen. In stap 4 weegt de aandachtstfunctionaris samen met de betrokken manager deze informatie met behulp van het afwegingskader, zie bijlage. Hierbij moeten de volgende vragen beantwoord worden:

1. Is melden noodzakelijk, aan de hand van het afwegingskader?
2. Is hulp bieden en/of organiseren voor de ouders en het kind/de kinderen ook mogelijk?

Het is van belang dat beide afwegingen in deze volgorde worden genomen. Wanneer melden volgens het afwegingskader noodzakelijk is, zal de tweede beslissingsvraag over eventuele hulp en aan welke voorwaarden deze moet voldoen, in overleg met Veilig Thuis worden beantwoord.

NB. Beroepskrachten in de kinderopvang hebben geen hulpverlenende rol. Dikkedeur kan ouders wel ondersteunen door extra opvang te bieden en de kinderen een veilige omgeving te bieden. Dikkedeur kan zo een belangrijke waarde hebben en een vinger aan de pols houden. Dikkedeur zoekt altijd samenwerking met school, het CJG en andere betrokken hulporganisaties maar is daarbij ook gebonden aan de toestemming van beide ouders.

Meldnormen: in welke situaties moeten beroepskrachten melden?

Beroepskrachten moeten een melding doen bij Veilig Thuis in de volgende situaties:

Meldnorm 1: In ALLE gevallen van acute onveiligheid en/of structurele onveiligheid en disclosure.

Meldnorm 2: In alle ANDERE gevallen waarin de beroepskracht meent dat hij, gelet op zijn competenties, zijn verantwoordelijkheden en zijn professionele grenzen, in onvoldoende mate effectieve hulp kan bieden of kan organiseren bij (risico's op) huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Meldnorm 3: Wanneer een beroepskracht die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te

beschermen tegen het risico op huiselijk geweld en/of kindermishandeling, constateert dat de onveiligheid niet stopt of zich herhaalt.

Voor de weging is het van belang dat in het dossier de signalen, de gesprekken en de stappen worden beschreven en vastgelegd die al zijn gezet. Bij twijfel over een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling is het verplicht om Veilig Thuis te raadplegen. Veilig Thuis kan helpen een risicotaxatie (inschatting van risicofactoren) uit te voeren en kan helpen bepalen of het verstandig is zelf hulp te bieden of organiseren of een melding te doen. Er wordt bekeken of en welke hulp aan de ouders/het kind geboden kan worden en/of er verwijzing noodzakelijk is. Ook moet er altijd overwogen worden of er naar de politie moet worden gegaan. Tenslotte zijn kindermishandeling en huiselijk geweld strafbare feiten. De belangen die zijn afgewogen en de personen die van tevoren over het besluit zijn geraadpleegd moet worden vastgelegd. Het is belangrijk dat Dikkekeur alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd.

Leidt weging tot de conclusie dat er geen zorgen (meer) zijn, dan kan de Meldcode in stap 4 worden afgesloten. Als de zorgen blijven bestaan dan wordt in stap 5 besloten, op basis van het afwegingskader, of melden noodzakelijk is én of het mogelijk is om passende hulp te organiseren.

5.5 STAP 5: DE BESLISSING

Na de weging van stap 4 volgt een besluit:

- Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs **voldoende** tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan volgt stap 5A: Hulp organiseren en effecten volgen.

- Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs **onvoldoende** tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan volgt stap 5B: Bespreken met ouders en een melding bij Veilig Thuis.

Als er twijfel bestaat over het vermoeden dan kan besloten worden tot een extra observatieperiode. Het is belangrijk om duidelijk af te spreken wie wat observeert en hoelang deze periode gaat duren: stap 3 wordt opnieuw doorlopen waarna een beslissing moet worden genomen.

Bij het vermoeden van kindermishandeling door een beroepskracht kan het onderzoek tot verschillende uitkomsten leiden: rehabilitatie van de beroepskracht, een waarschuwing afgeven, arbeidsrechtelijke maatregelen zoals ontslag of formele aangifte van kindermishandeling bij de politie. Al deze beslissingen worden zorgvuldig afgewogen en geregistreerd door de directie.

STAP 5A HULP ORGANISEREN EN EFFECTEN VOLGEN

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs *voldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan zal de manager samen met de aandachtfunctionaris met de ouders bespreken wat hiervoor eventueel noodzakelijk wordt geacht. Als ouders openstaan voor veranderingen in hun situatie organiseert de aandachtfunctionaris de noodzakelijke hulp en volgt de effecten van deze hulp. De beroepskracht blijft het gedrag van het kind nauwkeurig volgen en noteert dit in persoonlijke aantekeningen. Met de aandachtfunctionaris wordt data afgesproken wanneer deze informatie besproken wordt. Deze informatie moet opnieuw worden gewogen (stap 4) waarna besloten kan worden om alsnog een melding te doen (stap 5b).

STAP 5B BESPREKEN MET OUDERS EN MELDEN

Als op basis van de afweging in stap 4 genoeg gronden zijn dat het kind en zijn gezin redelijkerwijs *onvoldoende* tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermd kunnen worden, dan volgt een melding bij Veilig Thuis. In de beslissing om te melden weeg je de bezwaren van ouders af tegen de noodzaak om het kind te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Daarbij geeft de bescherming van het kind de doorslag. Voor vermoedens van kindermishandeling is de Wet op de jeugdzorg in artikel 53 lid 3 het meldrecht opgenomen. Iedere beroepskracht heeft op basis van dit wettelijk meldrecht het recht om vermoedens van kindermishandeling te melden bij het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder. Daarnaast bevat het meldrecht het recht voor de beroepskracht om op verzoek van het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling informatie over het kind en/of zijn ouders te verstrekken, eveneens zo nodig zonder toestemming van het kind en/of de ouder.

Vooraf aan de melding bespreekt de aandachtfunctionaris en de manager dit met de ouders. Er wordt uitgelegd waarom Dikkedeur een melding zal doen en wat het doel ervan is. De ouders moeten de ruimte krijgen om te reageren en hun bezwaren kenbaar te maken. Overleg op welke wijze er tegemoet kan worden gekomen aan deze bezwaren en leg dit in een document vast. Is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinsleden te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in alle afwegingen de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om het kind, de ouders en/of mogelijke gezinslid door het doen van een melding daartegen te beschermen.

Van een gesprek met de ouders kan worden afgezien als de veiligheid van het kind, of die van een beroepskracht van Dikkedeur daarmee in het geding is. Het is, ook in verband met de toetsbaarheid van het besluit achteraf, belangrijk om een besluit over het melden buiten de ouders om of zonder hun toestemming, zorgvuldig vast te leggen.

Probeer in deze besluitvorming de volgende vragen mee te nemen:

- 1) Kan ik door te melden zonder ouders op de hoogte te stellen of zonder de toestemming van ouders zwaarwegende belangen van het kind behartigen?
- 2) Is er een andere mogelijkheid om ditzelfde doel te bereiken zonder dat ik mijn beroepsgeheim hoef te verbreken?
- 3) Waarom is het niet mogelijk om toestemming van de ouders te vragen of te krijgen voor het bespreken van de situatie met iemand die hen kan helpen?
- 4) Zijn de belangen van het kind die ik wil dienen met mijn melden zo zwaar dat deze naar mijn oordeel opwegen tegen de belangen die de ouder heeft bij mijn zwijgen?
- 5) Als ik besluit om te melden, aan wie moet ik dan welke informatie verstrekken zodat het geweld of de mishandeling effectief kan worden opgepakt?

De aandachtsfunctionaris doet de melding bij Veilig Thuis. Acute of levensbedreigende situaties kan de aandachtsfunctionaris rechtstreeks bij de Raad voor de Kinderbescherming of bij de Jeugd- en zedenpolitie melden. Na de melding ligt de verantwoordelijkheid voor het op gang brengen van hulp bij Veilig Thuis. Het gaat om vrijwillige hulpverlening. Als vrijwillige hulpverlening niet lukt, terwijl de situatie ernstig blijft, zal Veilig Thuis de Raad voor de Kinderbescherming inschakelen.

Een melding is geen eindpunt. Als Dikkedeur een melding doet bespreekt de aandachtsfunctionaris in zijn contact met Veilig Thuis ook wat Dikkedeur, na de melding kan doen om het kind of de gezinsleden te beschermen en te ondersteunen. De betrokkenheid van de beroepskracht bij het kind en ouders en mogelijke gezinsleden houdt niet op na de melding. Er wordt verwacht dat de beroepskracht, naar de mate van zijn mogelijkheden, het kind blijft ondersteunen en beschermen. Uiteraard gebeurt dit in overleg met Veilig Thuis om zo tot een gemeenschappelijke aanpak te komen.

Veilig Thuis houdt degene die de melding heeft gedaan op de hoogte van de uitkomsten van het onderzoek en van de acties die in gang worden gezet. Wanneer er sprake is van (een vermoeden van) kindermishandeling in de thuissituatie van één van de kinderen van de kinderopvangorganisatie kan dit ook impact hebben op de (andere) beroepskrachten en andere kinderen. Het is belangrijk dat hier overleg met elkaar over is.

De aandachtsfunctionaris zal de effecten van de melding volgen. Indien na enige periode onvoldoende verbetering zichtbaar is, is het van belang dat het staflid dit opnieuw met de directie en/of betrokken manager bespreekt waarbij de informatie opnieuw gewogen moet worden (stap 4) en besloten kan worden om een melding te doen (stap 5b).

Aanbevelingen fase 5

Open of anoniem melden

Bij een melding van kindermishandeling kan de melder anoniem blijven. Dit wordt een anonieme melding genoemd in tegenstelling tot een open melding. Reden hiervoor kan zijn de angst dat de ouders het kind van het kinderdagverblijf halen als ze weten dat de melding door het kinderdagverblijf is gedaan, of uit angst dat de agressie van de ouders zich op de beroepskracht zal richten.

Bij anonieme melding delen Veilig Thuis medewerkers wel aan de ouders mee dat er zorgen zijn gemeld over hen en hun kind, maar kunnen niet vertellen van wie deze zorgen afkomstig zijn. De consequentie hiervan is dat de informatie die aan ouders gegeven wordt veel minder concreet kan zijn dan bij een open melding. Dit geeft de ouders meer mogelijkheden om zaken te ontkennen of te bagatelliseren. Bovendien reageren ouders bij anonieme meldingen vaker veel bozer, agressiever of achterdochtiger. Dit is ook niet bevorderlijk bij het motiveren van ouders om hulp te zoeken. In overleg met de Veilig Thuis medewerker kan besloten worden wat in een specifieke situatie de beste handelswijze is.

5.6 STAP 6: EVALUATIE VAN DE GANG VAN ZAKEN EN NAZORG

Het is belangrijk dat de kinderopvangorganisatie alles goed registreert. Alle gegevens die te maken hebben met het signaleren en handelen dienen schriftelijk te worden vastgelegd. Wanneer de zaak loopt, in behandeling is, evalueert de aandachtsfunctionaris samen met de directie en/of de betrokken manager wat er is gebeurd en de procedures die gevolgd zijn. Zo nodig worden verbeteringen aangebracht in afspraken en/of procedure aangebracht. Het is van belang op van tevoren vastgestelde tijdstippen met direct betrokkenen een tussentijdse evaluatie bijeenkomst te plannen.

Los van de gekozen weg, blijft de beroepskracht zeker vier maanden na evaluatie het gedrag van het kind nauwkeurig volgen. Bij blijvende twijfel wordt alsnog of opnieuw bij Veilig Thuis gemeld. De met de ouders besproken gedragssignalen van het kind kunnen in het dossier van het kind bewaard worden. Als gebleken is dat het vermoeden niet gegrond was, moeten de werkaantekeningen vernietigd worden en moet het protocol met betrekking tot het kind afgesloten worden.

Geanonimiseerde gegevens met betrekking tot het vermoeden van kindermishandeling worden

geregistreerd. Deze gegevens worden door de directie op een centraal punt bewaard. De gegevens worden geregistreerd en bewaard om bijvoorbeeld in kaart te kunnen brengen hoe vaak vermoedens van kindermishandeling binnen de gehele kinderopvangorganisatie voorkomen en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

Aanbeveling stap 6

Bespreek je eigen machteloosheid en teleurstellingen wanneer onverhoopt toch blijkt dat de hulpverlening anders loopt dan je had gedacht.

5.7 SLOT OPMERKINGEN

Blijf zeker niet zwijgen. Het is de moeite waard het risico te nemen en iets te doen met je vermoeden van kindermishandeling. De verantwoordelijkheid voor kinderen ligt nu eenmaal bij volwassenen. Bovendien handel je ook in het belang van het kind. Het gezin heeft waarschijnlijk ook hulp nodig. Bij het signaleren van kindermishandeling blijft zorgvuldigheid uiteraard een eerste vereiste. Een slaapprobleem wil nog niet zeggen dat een kind lichamelijk mishandeld wordt. Een kind dat stottert, hoeft niet psychisch mishandeld te zijn. Een kind met een zindelijkheidsprobleem wordt niet per definitie seksueel mishandeld. Wanneer een kind mishandeld wordt, is dat vaak te merken aan zijn gedrag en dat van z'n opvoeders. Dat gedrag kun je observeren.

Wat moet je niet doen?

1. De opvoeders veroordelen. Ze hebben juist hulp nodig;
2. Het kind uithoren. Hierdoor breng je het kind in verwarring. Het kind wil loyaal blijven aan de opvoeders, maar het wil het jou ook naar de zin maken. De informatie die het kind geeft, kan daardoor onbetrouwbaar zijn. Bovendien kan jouw bezorgde vraag suggestief zijn. Werkelijkheid, wens en suggestie gaan door elkaar lopen en kunnen eventuele therapie, verhoor of getuigenis vertroebelen.

Wat kun je wel doen

Bij vermoeden van mishandeling, neem contact op met je manager of de aandachtsfunctionaris!

6. BELANGRIJKE TELEFOONNUMMERS

Veilig Thuis, het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling, is 24 uur per dag bereikbaar via het telefoonnummer:

0800 – 2000 (gratis)

Adressen en telefoonnummers

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente Rotterdam verantwoordelijk voor alle hulp en ondersteuning aan Rotterdamse kinderen, jongeren en hun ouders. De hulp wordt geboden in de eigen wijk vanuit de wijkteams.

Politie alarmnummer (bij noodsituaties) 112

Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond

Dynamostraat 16

3083 AK Rotterdam

Inlooptijden: ma t/m vrij 8:30 - 17:00

info@veiligthuisrr.nl

voor professionals: 010-4128110

Crisis interventie team

Voor situaties waarin een kind met spoed hulp nodig heeft.

010-2330000 (7 dagen per week 24 uur per dag)

Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond

Via de jeugdhulpverlening, de (kinder)rechter of de politie ondersteunt een jeugdbeschermer het gezin en zorgt voor samenhang in de hulp die het gezin krijgt.

Voor algemene vragen en advies over de hulp van Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond.

010-2330000

info@jbrr.nl

Bereikbaar maandag tot en met vrijdag van 8.30 tot 17.00 uur.

Vertrouwensinspecteur Inspectie van Onderwijs

0900-1113111

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Rotterdam-Rijnmond

De GGD houdt zich onder andere bezig met de gezondheid van de jeugd.

Schiedamsedijk 95

3011 EN Rotterdam

tel (010) 433 97 00

www.ggdrotterdamrijnmond.nl

Centrum voor Jeugd en Gezin Rijnmond (CJG)

Het CJG is een inlooppunt voor gezinnen voor vragen over opvoeden en opgroeien. Kinderen tot de leeftijd van 4 jaar komen bij het consultatiebureau.

010-444 46 00

www.cjgrijnmond.nl

Kralingen-Crooswijk
Crooswijksestraat 115
3034 AG Rotterdam

Delfshaven
Duivenvoordestraat 65
3021 PD Rotterdam

Politie Rotterdam-Rijnmond
Centraal nummer 0900-884

Centrum Voor Dienstverlening (CVD)
maatschappelijk werk, schuldhulpverlening.
Westblaak 96 (Ingang B)
3012 KM Rotterdam
tel (010) 243 81 00
www.cvd.nl

Meer informatie is te vinden op:
WWW.KINDERMISHANDELING.NL

7. HET WERKEN MET DE MELDCODE

Pedagogische kinderopvang Dikkedeur neemt haar verantwoordelijkheid in de zorg voor het signaleren en aanpakken van kindermishandeling en huiselijk geweld. Het is belangrijk dat onze werknemers in een veilig werkklimaat in staat worden gesteld deze problemen te herkennen en ernaar te handelen volgens de stappen van de meldcode.

Om die reden zet Dikkedeur de volgende stappen:

- Medewerkers kunnen bij de aandachtsfunctionaris terecht voor vragen en informatie. De aandachtsfunctionaris coördineert het nemen van de stappen in de meldcode. Zij moet altijd geïnformeerd worden bij een vermoeden van kindermishandeling.
- Beroepskrachten kunnen ook te allen tijde de manager raadplegen voor ondersteuning bij het signaleren. De manager informeert en overlegt met de aandachtsfunctionaris over de te nemen stappen.
- De meldcode is onderdeel van het veiligheids- en gezondheidbeleid van Dikkedeur.
- De aandachtsfunctionaris voert minimaal eenmaal per jaar overleg met de directie om op basis van een kort schriftelijk jaarverslag van de aandachtsfunctionaris, te bezien op welke wijze de implementatie en de werking van de meldcode in het komend jaar kan worden bevorderd en welk aandeel de directie en de aandachtsfunctionaris hierin zullen hebben.
- De aandachtsfunctionaris adviseert over de wijze waarop de directie vorm zou kunnen geven aan de in de wet vastgelegde verantwoordelijkheid voor scholing van de medewerkers die met de meldcode moeten werken.
- Dikkedeur investeert in een open aanspreekcultuur waarbinnen op professionele wijze reflectie op de eigen werkwijze en het geven en ontvangen van feedback plaatsvindt.
- De meldcode is op de website van Dikkedeur in te zien voor ouders.
- Maandelijks wordt de meldcode en het belang van signaleren in de personeelsmemo onder de aandacht gebracht.
- Bij zorgen of een 'niet pluis-gevoel' bij kinderen zonder een directe link naar kindermishandeling wordt het protocol opvallend gedrag gevolgd. Het protocol ongewenste omgangsvormen geeft informatie en beschrijft de handelswijze. Medewerkers weten dat ze bij de leidinggevende, de aandachtsfunctionaris of een vertrouwenspersoon terecht kunnen voor ondersteuning en vragen.

8. SIGNALENLIJST KINDERMISHANDELING

Als kinderen mishandeld, verwaarloosd en/of misbruikt worden, kunnen ze signalen uitzenden. Het gebruik van een signalenlijst kan zinvol zijn, maar biedt ook een zekere mate van schijnzekerheid. De meeste signalen zijn namelijk stressindicatoren die aangeven dat er iets met het kind aan de hand is. Dit kan ook iets anders zijn dan kindermishandeling (chtscheiding, overlijden van een familielid, enzovoort). Hoe meer signalen van deze lijst bij een kind te herkennen zijn, hoe groter de kans dat er sprake kan zijn van kindermishandeling.

Het is niet de bedoeling om aan de hand van een signalenlijst het 'bewijs' te leveren van de mishandeling. Het is wel mogelijk om een vermoeden van mishandeling meer te onderbouwen naarmate er meer signalen uit deze lijst geconstateerd worden. Een goed beargumenteerd vermoeden is voldoende om in actie te komen.

Deze lijst is niet uitputtend, er kunnen zich andere signalen voordoen die hier niet vermeld staan. De signalen die in deze lijst worden vermeld, hebben betrekking op alle vormen van mishandeling. Aan het einde van de lijst zijn nog enkele signalen opgenomen die meer specifiek zijn voor seksueel misbruik. Om een duidelijk beeld te krijgen van wat er aan de hand zou kunnen zijn, is het van belang de hele context van de gezinssituatie erbij te betrekken. Daarom worden ook een aantal signalen van ouders en gezin genoemd. Er kan altijd overlegd worden met het Algemeen Meldpunt voor Kindermishandeling over zorgelijke signalen, in samenwerking met de aandachtsfunctionaris.

1. PSYCHOSOCIALE SIGNALLEN

Ontwikkelingsstoornissen

- Achterblijven in taal,- spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling.
- Het gedrag van een kind komt niet overeen met wat het kind daadwerkelijk kan.
- Regressie gedrag: het kind valt terug in gedrag dat passend is bij een jonger kind, bijvoorbeeld broekplassen nadat het kind zelfstandig naar de wc ging en droog bleef.
- Niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht (rond de leeftijd van 3/4 jaar overdag, rond de leeftijd van 5/6 jaar 's nachts).

Relationele problemen

Ten opzichte van de ouders:

- Totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- Sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders, vastklampen, goedkeuring vragen
- Onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- Het kind is bang voor de ouders, schrikt als de opvoeder binnenkomt; wil niet naar huis
- Het kind vertoont heel ander gedrag als de ouders in de buurt zijn

Ten opzichte van andere volwassenen:

- Het kind houdt zich opvallend stijf bij het oppakken
- Reageert met afkerig gedrag (niet aankijken, afweren of wegduwen) of bevrozing op aanrakingen
- Maakt geen onderscheid tussen bekenden en onbekenden; gaat bijvoorbeeld op schoot zitten bij een onbekende, of knuffelt een onbekende
- Vermijden van oogcontact, dit is vooral opvallend op het moment dat het kind zelf contact zoekt
- Lege blik in de ogen
- Waakzaam, moeilijk inslapen, houdt alles om zich heen in de gaten
- Wantrouwig tegenover volwassenen. 0-4 jaar: laat zich moeilijk troosten, komt niet naar de pw-er toe als het hulp of aandacht nodig heeft, 3 jaar en ouder: is gesloten en vraagt geen hulp of steun, ook niet bij pijn bv a.g.v. vallen

Ten opzichte van andere kinderen:

- Maakt moeilijk contact met andere kinderen
- Is niet geïnteresseerd in spel van andere kinderen (vanaf 2 jaar), doet niet mee in sociaal spel (vanaf 3 jaar), heeft geen samenspel (vanaf 7 jaar)
- Is niet geliefd bij andere kinderen
- Voelt zich snel bedreigd door andere kinderen
- Terugtrekken in eigen fantasiewereld

Gedragsproblemen

- Extreem zenuwachtig, gespannen, angstig of boos
- Plotselinge gedragsverandering
- Geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- Sterk wisselend gedrag
- In zichzelf gekeerd, somber, een trieste blik en lacht weinig
- Passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- Veelvuldig slaan, schoppen, met spullen gooien, bso: vechten en vernielen van spullen
- Hyperactief
- Toont geen gevoelens, niet lachen of huilen, zelfs niet bij lichamelijke pijn
- Veel huilen
- Eetproblemen
- Slaapstoornissen
- Vermoeidheid, lusteloosheid

2. MEDISCHE SIGNALLEN

Lichamelijke kenmerken (specifiek voor lichamelijke mishandeling)

- Onverklaarbare blauwe plekken, schaafwonden, kneuzingen, botbreuken
- Krab, bijt- of brandwonden
- Littekens
- Heeft regelmatig letsel op vreemde plekken
- Heeft vaak letsel na het weekend, een vakantie of een periode van afwezigheid
- Buikpijn, misselijkheid, hoofdpijn etc.
- Voedingsproblemen
- Heeft ondergewicht
- Achterblijven lengtegroei
- Opvallend vermageren of dikker worden

Voedingsproblemen specifiek bij baby's

- Steeds wisselen van voeding
- Veel spugen
- Matig groeien, ondanks voldoende hoeveelheid voeding
- Weigeren van voeding
- Achterblijven in lengtegroei

Verzorgingsproblemen

- Slechte hygiëne
- Ernstige luieruitslag
- Onvoldoende, slecht passende of vieze kleding
- Onvoldoende geneeskundige of tandheelkundige zorg
- Onvoldoende zorg door ouders met bijvoorbeeld als gevolg dat een ziekte steeds terugkomt of het kind traag herstelt
- Veel ongevallen door onvoldoende toezicht
- Herhaalde ziekenhuisopnamen

3. KENMERKEN OUDERS/GEZIN

Ouder/kind relatiestoornis

- Ouder draagt het kind als een 'postpakketje'
- Ouder troost het kind niet bij huilen
- Ouder klaagt overmatig over het kind
- Ouder heeft irreële, niet bij de leeftijd passende, verwachtingen ten aanzien van het kind
- Ouder toont weinig belangstelling voor het kind

Signalen ouder

- Geweld in het verleden
- Apatisch (gevoelloos) en (schijnbaar) onverschillig
- Onzeker, nerveus en gespannen
- Onderkoeld brengen van emoties
- Negatief denken en praten over zichzelf
- Steeds naar andere artsen/ziekenhuizen gaan ('shopping')
- Afspraken niet nakomen
- Kind opeens van kinderopvangorganisatie afhaken
- Aangeven het bijna niet meer aan te kunnen
- Psychiatrische problemen
- Verslaafd aan drugs of alcohol

Gezinskenmerken

- 'Multi-problem' gezin: het gezin ervaart op meerdere gebieden problemen: bijv. met opvoeden, relatie-problemen, financiële problemen, psychische of psychiatrische problemen
- Ouder die er alleen voor staat
- Regelmatig wisselende samenstelling van het gezin
- Sociaal geïsoleerd
- Vaak verhuizen en regelmatig wisselen van huisarts
- Sociaal-ecomomische problemen: werkeloosheid, slechte behuizing, migratie, etc.
- Veel ziekte of ziekenhuisopnames in het gezin
- Draaglast gezin gaat draagkracht te boven
- Geweld wordt gezien als middel om problemen op te lossen

4. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR SEKSUEEL MISBRUIK

Seksueel misbruik kan worden gepleegd door vreemden (bijvoorbeeld kinderporno en pedofilie) en door familie of bekenden. Als een kind seksueel misbruikt wordt door één van de ouders of een ander familielid, spreken we van incest. Zowel mannen als vrouwen kunnen plegers van seksueel misbruik zijn. Het idee dat alleen mannen kinderen seksueel misbruiken is onjuist. Mannen zijn wel veel vaker pleger dan vrouwen maar ook vrouwen kunnen te ver gaan en volharden in ongewenste intimiteiten met kinderen. Daarnaast kunnen vrouwen fungeren als tussenpersoon voor het tot stand brengen van het contact. Seksueel misbruik kan variëren van eenvoudige aanrakingen tot verkrachting. Het betreft seksuele spelletjes of handelingen die een kind moet verrichten dan wel toestaan. Bij seksueel misbruik is er altijd sprake van machtsmisbruik van een volwassene ten opzichte van een kind. Leeftijden van slachtoffers van seksueel misbruik kunnen variëren vanaf babyleeftijd tot volwassen leeftijd.

Lichamelijke kenmerken:

- Verwondingen aan genitaliën of anus
- Vaginale afscheiding
- Jeuk of infectie bij vagina en/of anus
- Problemen bij het plassen
- Steeds terugkerende urineweginfecties of problemen bij het plassen
- Pijn in de bovenbenen
- Pijn bij lopen en/of zitten
- Seksueel overdraagbare ziekten

Relationele problemen

- Angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder

Gedragsproblemen

afwijkend seksueel gedrag:

- Excessief en/of dwangmatig masturberen
- Angst voor lichamelijk contact of juist zoeken van seksueel getint lichamelijk contact
- Niet bij de leeftijd passende kennis, gedrag of omgang met seksualiteit
- Angst om zich uit te kleden
- Angst om op de rug te liggen
- BSO: negatief lichaamsbeeld; ontevreden over, boosheid op of schaamte voor eigen lichaam
- Schrikken bij aangeraakt worden
- Houterige motoriek: de billen en de bovenbenen worden stijf tegen elkaar geperst en de voeten schuiven als die van een opwindmanneltje onder het lichaam door
- Geen plezier in bewegingsspel

5. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR KINDEREN DIE GETUIGE ZIJN VAN HUISELIJK GEWELD

Het kind kan getuige zijn van huiselijk geweld; in 30 tot 60% blijkt getuige zijn samen te gaan met geweld tegen het kind zelf. Het kind kan getuige zijn van verschillende soorten geweld:

- o fysiek geweld (bijv. slaan, schoppen, van de trap af duwen, aan de haren door het huis slepen, gebruik van wapens)
- o seksueel geweld (verkrachting, letsel toebrengen aan geslachtsorganen)
- o geestelijk geweld (bijv. dreigen met geweld, vernielen van geliefde voorwerpen, kleineren)

Jonge kinderen

- o Verstoord eet- en slaappatroon
- o Veel huilen en schreeuwen
- o Hoofd- en buikpijnlachten
- o Vertraagde ontwikkeling van zindelijkheid en taalbeheersing
- o Weinig zelfvertrouwen: het kind vraagt snel en vaak hulp of probeert situaties te vermijden omdat het denkt dat het dat niet kan
- o Extreem angstig: niet op onderzoek uit gaan, dicht bij de pw-er willen blijven, huilen bij onverwachte of onbekende gebeurtenissen
- o Slaan, schoppen

Schoolgaande kinderen

- o Kopiëren van gewelddadig gedrag van vader en moeder (sommige kinderen, met name jongens, kopiëren hun vaders gedrag door hun moeder of jongere broertjes/zusjes te slaan)
- o Gewelddadig gedrag t.o.v. dieren
- o Vernielzucht
- o Opstandigheid
- o Angst, zich terugtrekken
- o Negatief zelfbeeld
- o Somber
- o Geen vertrouwen in volwassenen
- o Moeilijkheden met schoolwerk/overcompensatie
- o Hoofdpijn/buikpijn/slapeloosheid
- o Parentificatie: het kind wordt tot 'mede-ouder' gemaakt, of tot een 'verzorger' die verantwoordelijk is voor het welbevinden van de ouders: het neemt de ouderlijke (verzorgings)taken over, of leeft het leven van de ouder.
- o Passiviteit en teruggetrokkenheid
- o Zichzelf beschuldigen
- o Gebrek aan sociale vaardigheden

6. SIGNALLEN SPECIFIEK VOOR PEDIATRIC CONDITION FALSIFICATION (PCF) EN FACTITIOUS DISORDER BY PROXY

Factitious Disorder by Proxy PCF (oude term: syndroom Münchhausen by Proxy (MBPS)) is een ernstige vorm van kindermishandeling. Degene met dit syndroom (vaak moeder), komt liefdevol en bezorgd over, zoekt zeer regelmatig intensieve medische hulp voor een kind, maar is zelf degene die het kind bewust ziek maakt. Dit door toediening van middelen of het toebrengen van verwondingen of infecties. PCF kan zeer ingrijpende vormen aannemen: ca. 10% van de kinderen die aan PCF worden blootgesteld overlijdt aan de gevolgen van PCF. Pediatric Condition Falsification (PCF) is het hoofddeel van de diagnose bij het kind. Factitious Disorder by Proxy (FDP) is het andere deel dat betrekking heeft op het mishandelende gedrag en de intenties van ouders. In principe is dit een bewust proces dat na verloop van tijd overgaat in minder bewuste patronen. Het hoofdmotief is om aandacht en erkenning af te dwingen van artsen en andere professionals. De ouder doet dit voor zichzelf, in de rol van zeer goede ouder.

Signalen die kunnen duiden op PCF:

- Onderzoeksgegevens kloppen niet met het ziektebeeld
- Medische gegevens over eerdere behandelingen zijn moeilijk te verkrijgen
- Symptomen verdwijnen wanneer ouder en kind worden gescheiden
- Een broertje of zusje is overleden of eveneens vaak ziek
- De moeder schrikt niet terug voor ingrijpende onderzoeken of onder narcose brengen van het kind en dringt daar zelfs op aan
- Voorvallen vinden in de avonden en weekenden plaats waarbij een beroep wordt gedaan op andere artsen
- De volgende klachten worden gepresenteerd: bewusteloosheid, insulten, apneu, diarree, overgeven, koorts, lethargie
- Het kind heeft een aanzienlijke ziektegeschiedenis met steeds andere klachten
- De moeder is werkzaam in de gezondheidszorg of beschikt over een zeer grote medische kennis
- Vaak van arts wisselen.

Het onderscheid met postnatale depressie bij de moeder, wiegendood of kinderen die niet goed groeien veroorzaakt door iets anders dan PCF, is dat in deze gevallen de moeders vaak dankbaar zijn als ze worden ontlast van de zorg voor hun kind, terwijl PCF-moeders die zorg niet willen uitbesteden.

7. KINDERPORNOGRAFIE

Onder de term productie van kinderpornografie wordt verstaan: het vervaardigen van en afbeelding en /of het vastleggen op film, foto of ieder andere soort van informatiedrager van kinderen beneden de leeftijd van 18 jaar, die seksuele gedragen ondergaan, plegen en/of dulden.

Kinderen die gebruikt zijn voor het maken van kinderpornografie kunnen signalen afgeven die duiden op seksueel misbruik. Daarnaast kan het kind de volgende signalen laten zien:

- Extreme angst voor het maken van foto's
- Angst voor opnamen met videoapparatuur

8. SIGNALLEN VAN SEKSUEEL MISBRUIK DOOR EEN COLLEGA

Signalen die erop kunnen duiden dat een beroepskracht seksueel misbruik pleegt zijn:

- Sterke afhankelijkheid van een kind ten opzichte van een collega
- Het kind is gespannen of afwerend bij een collega
- Een collega creëert vaak situaties waarin zij alleen kan zijn met een kind
- Een collega concurreert extreem om de aandacht van één kind
- Veelvuldige seksueel getinte uitingen van een collega
- Gespannen sfeer in de groep van een collega

9. TOT SLOT

Huiselijk geweld en kindermishandeling vraagt dus voortdurend onze alerte aandacht, zodat er adequaat wordt gesignaleerd als dit ook echt nodig is. Hiervoor is het noodzakelijk om de inhoud van de meldcode met signalenlijst goed te kennen en met een open blik naar het gedrag van kinderen en ouders te durven kijken. Bespreek je twijfels en vermoedens met je collega en manager!

BIJLAGE

HET AFWEGINGSKADER